

Poštlna plačana v gotovini.

GRUDA

Štev. 4.

1930.

Leto VII.

VSEBINA ZVEZKA 4.

ZVEZDANA: Velikonočna. — LIKOVIČ JOŽA: Požigalec. — MIRKO KUNČIČ: Deklica moja žalostna. — MARICA ROS-OVA: In zopet se kopljejo v solncu bregovi ... — TINE: Izpraševanje vesti. — I. K. ml.: Razmišljajmo. — Sodobna združna vprašanja. — Kotiček za dekleta. — Organizacija. — Dopisi. — Najenostavnejši radio-aparat. — Za zabavo in smeh. — Listnica uredništva.

Celoletna naročnina „Grude“ znaša Din 30.—, Za dijake in vojake Din 20.—, U. S. Amerika Dolar 1.—, Argentina 2 Pes. V podrobni prodaji stane „Gruda“ Din 3.—.

UREDNIŠTVO IN UPRAVA: Ljubljana, Miklošičeva c. 4. — Rokopise je pošiljati uredništvu, naročnino, reklamacije, oglase itd. samo upravi. Cene oglasov po dogovoru. — Rokopisov, ki jih ni naročilo, uredništvo ne vrača. — Urejuje: Uredniški odbor. — Odgovarja: dr. Janže Novak, Linhartova ul. 20.

„EKONOM“

osrednja gospodarska zadruga v Ljubljani
Kolodvorska ulica 7

Ima v zalogi po najnižjih cenah deželne pridelke, najfinejšo banaško in domačo moko, krmila, špec. blago in ostale v to stroko spadajoče, predmete.

Zaloga vseh vrst umetnih gnojil, modre galice, prvovrstne strešne opeke iz opekarne **Ilovac**, Karlovac, ter najboljšega splitskega in trboveljskega portland cementa.

NAJBOLJŠI

v materijalu

in]

lepih opremah,

so edino

GRITZNER in ADLER

šivalni stroji in kolesa, za dom in obrt, pletilni švicarski stroj **DUBIED**, pisalni **URANIA**.

Ugodni plačilni pogoji - pouk brezplačen samo pri

Josip Petelinc
Ljubljana.

MR. BAHOVEC

PLANINKA
ZDRAVILNI
ČAJ

„PLANINKA“ ZDRAVILNI ČAJ

prenavlja, čisti in osvežuje kri, izboljša slabo prebavo, slabotno delovanje čreves, napihovanje, obolenje mokračne kisline, jeter, žolča in žolčni kamen.

Vzpodbuja apetit in izbornu učinkuje pri arteriosklerozi. Zahtevajte v lekarnah samo pravi „Planinka“ zdravilni čaj, ki se ne prodaja odprto, temveč samo v plombiranih paketih po Din 20,- z napisom proizvajalca:

LEKARNA MR. LEO BAHOVEC LJUBLJANA
Kongresni trg

Primarij Dr. FR. DERGANČ

ordinira od 11. do 1. ure

LJUBLJANA, KOMENSKEGA ULICA 4.

Pridobivajte nove naročnike za

„GRUDO“

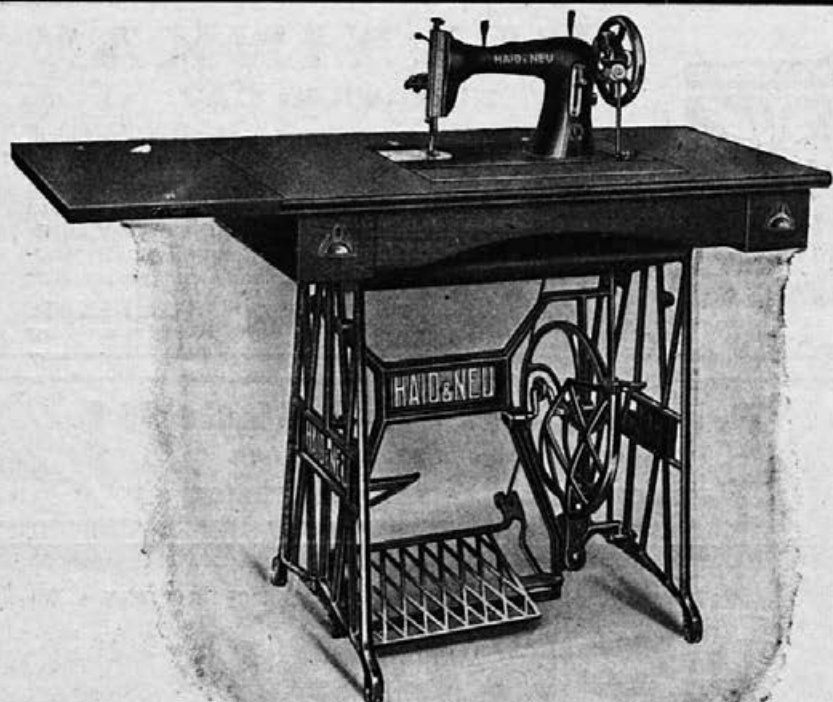
Težakovo olje za živino

je potrebno in koristno za živino radi vitamina A in vitamina D, ki ga v nobenem drugem krmilu sploh ni. Dalje je potrebno radi joda in broma. To so vse one stvari, ki so v stanju, da se slabotna in zahirana živina okrepi in v kratkem času do najvišje mogoče stopnje razvije. Uspehi krmljenja s tem oljem so zelo veliki. To olje je za živino in njen razvoj večje važnosti kot so umetna gnojila za rastlinstvo in je z ozirom na učinkovitost ceneje.

„Težakovo olje za živino“ se dobi pri tvrdki

M. Težak, Zagreb, Gundulićeva ulica 13,

in sicer v ročkah od 5 kg po 125 Din za ročko in se pošilja po povzetju.

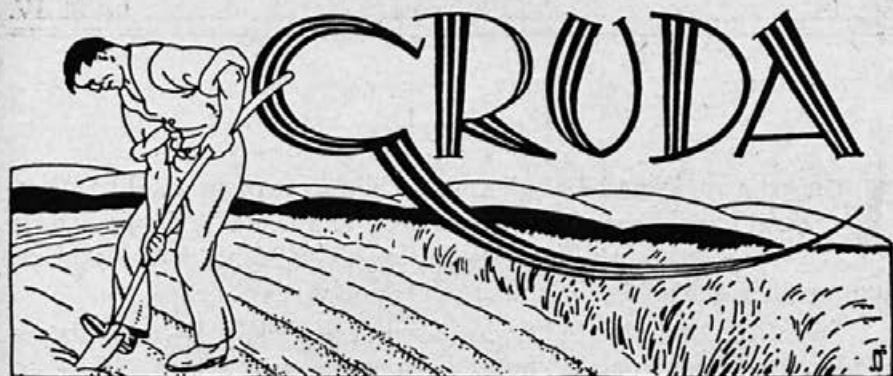
„HAID & NEU“ **šivalni stroji.**

„Mifa“ prvovrstna nemška kolesa.
Zahtevajte cenike brezplačno! V vsakem
kraju iščemo zastopnike (pripravno kot
postranski zaslužek za kmetske fante).

„Centra“,
trg. šivalnih strojev in koles

Ljubljana

Miklošičeva c. 7/II. (palača Vzajemne posojil.)

MESEČNIK
ZA KMETSKO
PROSVETO

Zvezdana:

Velikonočna.

Velika noč!

*Iz tisoč kelihov cvetic
rudečih, belih, modrih lic
iz tal kipečih,
gre klic:*

Naš Stvarnik je vstall!

Velika noč!

*Iz tisoč prsi drobnih ptic
gre preko polja in goric
glas čist kot kristal
prelepo pesem pojoč:*

Naš Stvarnik je vstall!

Velika noč,

kako ti v dušah naših žariš!

V nas upe za boljšo bodočnost budiš.

Naj vate bi vsak izmed nas veroval,

V mladosti svoji mogočni pojoč:

Naš Rešenik je vstall!

Likovič Joža:

Požigalec.

Večerna zarja nad Pokojiščem je bila krvava in žalobna. Grudasti oblaki so bili temnordeči, kakor da je kanila vanje grenka bridkost. Veter se je dvignil iz Menešije in iskal po hudournih žlebicah ter zdrtih grapah pot v ravno barje.

Svetli bukovi gozdovi pod Vinjim vrhom so peli čudovito pomladansko pesem, polno neutešenega koprnenja. Pisane črede so se vračale iz ohoniških pašnikov, zvonci krav-vodnic so nehali klokljati, na Drašici so dvignili pastirji večerno pesem... Na skrite košenine se je selil mrak, svetle sence so bežale preko zlatorumene mahovja in tonile v temnih lazih. Za Malim Krimom so se razgorevale prve zvezde, še malce plašne in bele. V Sabočevem se je razmajal zvon: Janez Krstnik se je trkal na spokorna prsa in pripravljaval pot blaženi Mariji.

Žagar Jošt je zategnil verige na zatvornici; priverač je pustil, penasta Prušnica je planila čez gladke roje in široka korita. Žaga je nehala teči, še parkrat so resknili ostri zobje, nato so utihnili. Jarmi so odnehali, škanclir je veselo odskočil.

„Zadnjikrat!“ je žalostno dahnil stari Jošt in šel z razpokano dlanjo preko solznih oči. Odkrhnil je košček ovsenjaka in poplaknil zaprašeno grlo z žgano pijačo.

Zadnjikrat! Jutri mora zapustiti žago, ker jo bodo podrli. Gospodar Škrl je sezidal novo, pripravnejšo žago. Iz mesta je naročil stroje, ki bodo ob električnem pogonu hitrejši in zanesljivejši tekli. Nič več ne bo treba čakati na muhasto Prušnico, da se po nevihti unese, nič več se ne bo treba bati, da bo razdrla jezove, potrgala zatvornice in odnesla žaganice. Postavili so zidano, svetlo poslopje s široko dverjo. Črn dimnik je zrastel izza živordečega ostrešja. Iz mesta so napeljali elektrovod, zabili nepregledno vrsto drogov, tanka žica je prepregla hrib in dol. Prišel je mlad, gibčen strojnik v širokih hlačah in začel naravnavati čudne stroje; smrdeč vzduh po katranu in olju je poslej zastrupljal pomladansko ozračje. Prejšnji priljubljeni kolovoz med leščevjem in trepetlikami so razširili in dvignili novo cesto do žage. Vse so pogladili, zravnali klanec in požagali lepe orehe, ki so se v jutranji rosi tako čarobno svetlikali in nudili konjičem hladno senco, kadar so pripeljali sveža bruna.

In on? Trideset let je služil na Škrlovi žagi. Mlad je prišel semkaj, z jelkami je doraščal. Ko je umrl stari žagar Mihevč, ga

Vesele velikonočne praznike vsem prijateljem „Grude“!

je odbral Škrl za naslednika. Oženil se ni... Ko je bil še pastir, je ljubil Barbko iz Ohonice. Toda ona ga je prezirala, ker je bil samosevc: nezakonsko dete, ki so ga našli zavrženega v neki staji. Tam na gmajni pred Peklom jo je vedno čakal s šopkom šmarnic, ki jih je nabral po skritih jasah, kjer se za večera shajajo srne s svetlimi očmi, za katere sta vedela le kos in srebrna mesečina. Pri našal ji je sladke koreninice, ki so jih pustile vile pred golobjo jamo. Goreče je upal, da ga bo uslišala Barbka! Potem je prišel oni kresni večer, ko ji je še enkrat razkril svoje srce. Toda deklica ga je kruto zavrnila. Ves brezumen je pobegnul pod Vinji vrh, v svetle bukove gozdove, da bi vsaj malo potolažil užaljeno srce... Ta večer so se nebesa spuščala na zemljo! Drobne kresničke so se skrivale med brinjem in visoko praprotjo; skopušen škrat je tekul preko mahovite ravni in stresal zlat prah. Zdravilne rože so dehtele in opajale toplo ozračje... Nikoli več ni ljubil! Ta večer je zakrknul in odmril svetu. Nič več ni nabiral rož, Barbka se je itak poročila in se preselila v Padež. Mladost je umrla!

Tisto jesen ga je vzel rajni Mihevčk na žago; star je že bil, pa je potreboval urnega, mladega pomagачa...

Jošt je ljubosumno čuval žago. Ona ga je hranila, ona mu je rezala grenki kruhek. Kakor je ona tekla, tako se je vrtelo njegovo borno življenje. Po zimi je žaga počivala, led jo je neizprosno oklenil, kolo je zamrznilo. Tedaj je pletel jerbaščke in popravljaj ljudem v zaselju poljsko orodje. Kako željno je čakal, da bo raztopilo pomladansko solnce težke ledene sklade na jezu. Jug je pribučal neke noči preko Pokojišča, led je začel strahotno pokati, zemlja je zadišala. Sproščeni valovi Prušnice so ga veselo pozdravili. Kako ljubko so skakljali in se penili. Srebrnčasti valčki so razposajeno plesali okoli grbastih vrb in se dvigali, kakor da hočejo od radosti skočiti k njemu v naročje. Potem se je zlagoma zganila žaga, počasi so se dvignila zastala ramena, zobje so varno prijeli. Kos se je vsedel v priprto lino in zažvrgolel, v zlatem kljunčku je prinesel sladkobni dih pomladi.

Potem so prišli pomladanski večeri, polni mehkih zvokov in drhtenja. Rjave lise na strnišču je preraslo bujno klasje, nad lužastimi zatoki so se začeli loviti prozorni, modrikasti kačji pastirji z velikimi, frfotavimi krili. Žaga je pela v pozno noč, dokler ni pošlo olje v leščerbi. Nato si je skuhal ajdove žgance ali pa močnik z luštrkovim kropom. Živel je skromno, bel kruh je jedel le tedaj, ko se je Kristus rodil in pa ko je od mrtvih vstal. In vendar je bil

srečen ter zadovoljen. Med ljudi je malo zahajal, še celo v cerkvi je imel svoj kot.

V poletnih nočeh je malo počival. Prihajali so fantje, ki so vasovali in prepevali. Noči so bile svetle, brez mrakov. Zvezde so se prašile v božji vsemir, vesoljstvo se je razgrinjalo do rajskih vrat. Kdo bi spal... Vodne trstike so uspavajoče šelestele, zajezena voda je enakomerno šumljala, beli mesec se je kopal v tolmu. Češmilje je dehtelo. Tako je živel trideset let.

Nekega jutra je pa prišlo razdejanje. Škrl je začel zidati novo žago. Zidovje se je bočilo, streha je rastla, pripeljali so stroje, ne da bi njega vprašali za pameten svet! Nocoj je torej zadnjikrat spal na stari žagi, jutri bo moral s culico v svet! Kakšna pravica!

Zagar Jošt ni mogel zatisniti razboljenih oči, da bi zaspal. Zdelo se mu je, da ga pečejo žulji na rokah, da pokajo kosti v pretegnjenih sklepkih. Ležišče je bilo trdo in nerodno, razsušeni leseni okrajki so škripali, preležano listje se je parilo, ozračje je bilo vroče in dušljivo. Od nekod je pripel neznaten komarček: moj, moj..., ko ga je odpodil, mu je nagajal iznad vzglavja: o jej, o jej! Odprl je lino... Po travnikih je krikala soseska zlatokrilih žužkov, vsaka bilka je imela svojega drobnega gosta, ki se je oglašal v zvezdnato noč. Včasih je za hip vse potihnilo. Komaj je bilo mogoče zaznati rahlo trepetanje; morda je plašen ptiček srkal sladko roso po češmilju, morda je šla svetla senca preko mehke košenine in trosila nočne skrivnosti.

Zagar Jošt je vstal in oblekel svojo praznjo obleko. Preiskal je še enkrat črvivo omaro; dolgo je tipal po njej, kakor da išče davne spomine. Toda našel je le leseno žlico, ki so jo oškrbljale rovke. Pospravil je obleko in orodje, snel razpelo v kotu in ga zatlačil v culico. Nato je stopil na plano; rezno nočno ozračje ga je predramilo. Vse je bilo zalito z mehko meglico, breze, travniki, lazi... Samo novo poslopje se je izzivajoče bahalo in motilo ubrano skromnost narave. Široka okna so bila zalita z rumenkasto mlečnim sojem, zdelo se mu je, da se mu nekdo reži izza njih ter privošči nesrečo. Splazil se je tjakaj in pogledal v prostrano strojnico. Zarnica je mrko razsvetljevala mrtvi prostor, stroji so prihuljeno ždeli po kotih in čakali, da planejo v divji dir. Jošt je hipoma začutil v dnu srca brezmejen srd; škodoželjna besnost ga je navdala. Najraje bi planil skozi okno in razbil pošastne, železne nestvore. Kaj se je zato trudil in garal trideset let, da ga bodo sedaj brez vsega zapodili! Koliko žaganic je preložil, koliko brun je prevalil.

Kakšna sramota za starega poštenjaka! Ali naj mirno prenese tako zapostavljanje, ali naj se spusti v pravdo?

Ne, ne, ne!

Cisto brezumen je planil na staro žago, napravil luč in še enkrat obšel vse kote. Zmeden je mrmral čudne besede in objemal lesene okrajke. Osvetil je podstrežje in vzdihoval:

„Draga žažica! Zapuščam te, od tebe pojdem! Drugi me pehajo proč. Zvesta si mi bila, trideset let si mi rezala kruhek... Zažical!“

Nato je poiskal v kotu butaro suhega bičja, jo zasmodil in jo podtaknil med žaganice. Pograbil je culico, požugal proti novi žagi in zbežal na polje. Sredi molčečega ščavja se je za hip oddahnil in se varno ozrl. Pridušen krik, podoben ihtenju, je presekal nočno tišino. Zblazneli starec je užival! Stiskal je pesti in ježil čelo, da bi bolje videl... Žaga je gorela! Pri linah so že jezljali rdečkasti plameni. Naloženo tramovje je plamtelo kakor ognjen stolp, pošastne iskre so plesale okoli njega. Loza je bila strahotno osvetljena, prestrašeni ptiči so čivkali in zmedeni poletavali nad pogoriščem. Ognjeni jeziki so začeli lizati novo skladovnico žaganic; najprej se je posvetilo v visoko naloženi rešti, potem se je zavalil gost dim, šiljasti plameni so siknili skozi ozke režice med zloženimi deskami. Vsa skladovnica se je nalahno dvignila kakor umirajoči, ki poslednjikrat vzdihne. Nato se je vsula v ognjen kup, gosti roji isker so puhili kvišku. Sence so začele begati okoli pogorišča, pri podružnici je trobilo, glas trombe je bil grozničav.

Nenadoma se je spomnil Jošt, da je pozabil na goreči žagi podobo trpečega Kristusa! Pred njegovimi zmedenimi očmi je vstalo ranjeno božje obličje z velikimi, zasolzenimi očmi, z debelim trnjem na mehki, mladeniški glavi, z ranjenimi prsi, z razbitimi rameni, v težki škrlat ogrnjenimi! Zdelo se mu je, da ga milo prosi, naj ga vendar reši iz ognjene vihre... Kolikokrat se je zatekel pred to obličje, ko so mu grozile nezgode, greh in hudourne strele! Odvrigel je culico in hitel nazaj. Razril je gručo prestrašenih vaščanov, ki so stali okoli pogorišča. Nekateri so ga skušali zadržati, toda zaman! Že so ga zajeli ognjeni vrtinci, že so ga zagnili požrešni ognjeni valovi... Ta hip pa se je žaga bolešno zganila! Streha se je razklala, kakor da jo je presunil grozovit krč. V mrtvaškem hrstenju je vse skupaj zgrmelo v Prušnico, ki je počasi odplavljala ožgaline.

Drugo jutro so našli vaščani Jošta na dolnjem produ; njegov obraz je bil bel in nem. Zadušil se je bil, ko se je zrušila žaga nad njim ter ga pokopala v vodi med tramovjem.

Popoldan je stekla nova, električna žaga. V Sabočevem so pa peli mrtvaški zvonovi Joštu v slovo...

Mirko Kunčič:

Deklica moja žalostna ...

*Sredi črnih noči, samotnih noči,
z žalostjo tiho se spomnim nate,
deklica moja iz davnih dni! —*

*Cvele so sanje kot rože bohotne,
sijale oči
toplo in sladko kot zvezde samotne,
kadar se večeri.*

*V srcu mladosti svetel paradiž —
nekoč, ah, nekoč.
Zdaj je vse daleč, o, daleč za nama,
pokopano, mrtvo, vse proč, vse proč...*

*Vse le še prošlost, davnina, grobovi,
nedosežnost želja,
sanje, spomini, slutnje begotne,
bridkost srca — — —*

*Deklica moja žalostna,
deklica s tihimi, rosnimi očmi —
kam si šla, kam si šla
kot zarja večerna mimo mojih mladih dni?*

Marica Ros-ova:

In zopet se kopljejo v solncu bregovi ...

Sneg je skopnel in slednjič se je vendar po dolgočasnih zimskih dnevih začelo pomladansko življenje. Dolgo je ječala narava v sužnjosti zlobne zime a sedaj se je otresla težkih okovov. Solnce je premagalo Morano in mirno siplje svoje zlate žarke na svobodno zemljo.

Prej pusta, tiha in gola narava se je prebudila v novo življenje. Pokrita je z lepim plaščem, posutim s pisanimi metuljčki — cveticami. V uho ti zveni petje ptičic. Povesod vlada nepopisno veselje, ki ga deli naš dobrotnik-solnce. Kako vesel je kmet ob pogledu na bujno rastočo pšenico, v kateri leži njegov up za boljšo bodočnost! In kako veseli smo mi, ki sejemo svoje mlade moči za bodočnost našega rodu!

Polje narcis na Golici.

Tine:

Izpraševanje vesti.

Sedaj v postnem času veže vsakega kristjana — že v cerkvenih zapovedih zapovedana — dolžnost, da se izpove svojih grehov in skuša bodoče življenje prenoviti v pravo neoporečno smer.

Kakor krščansko (versko), tako naj bo tudi naše posvetno in gospodarsko udejstvovanje podvrženo „vsaj enkrat v letu“ temeljiti reviziji. Tudi tu naj se skesamo storjenih napak in skušamo uravnati delo bolj uspešno gospodarsko in prosvetno.

Podlago za vsako izpoved tvori izpraševanje vesti. Brez ugotovitve svojih grehov si vendar ne moremo vzbuditi pravega kesanja in volje za popljšanje. Pravtako velja to tudi pri vsakem drugem, a še prav posebno pri gospodarskem prenavljanju.

Ako se vprašamo kje in kakšne so naše napake v splošnem gospodarstvu, se bomo gotovo najpreje spomnili poglobitnejših, a zatem šele manj pomembnih napak. Tako se n. pr. takoj spomnimo,

da je uspešen gospodarski razvoj oviralo: pomanjkanje strokovne ter politične naobrazbe, bolezni v družinah, pri živini in poljskih kulturah, vremenske neprilike (proti katerim pa smo žal še skoro brez moči), splošna gospodarska kriza itd.

Skoro nikdar pa se pri takem razmišljanju ne spomnimo ene okoliščine, ki vpliva na naše gospodarsko stanje tako katastrofalno, da njene škode ne more popraviti nobena naša — pa najsibo prirojena ali privzgojena — vrlina. Ta škodljiva naša stalna življenjska spremljevalka se imenuje — nezaupanje v samega sebe!

Ali ni v nebo kričeče, da je to tako res, kakor je res, da nič ne ukrenemo, da ta usodni greh popravimo? In ne bomo ga popravili, dokler bomo samo pobožno želeli in ne bomo neprestano možato hoteli!

Kaj in koliko pomeni zaupanje v samega sebe, nam dokazuje stanje kmetskega — in s tem ostalih slojev — na Čehoslovaškem. Tam kmetovalci ne drže rok križem in ne čakajo, da jim padejo z neba pečeni piščanci, a tudi ne čakajo kdaj jim uradnik nasuje vrečo zlata za živinče in pošlje vagone poljedelskih proizvodov v mesto ali celo v inozemstvo, prej pa jim še plača dvojno ceno. Oni se rajši poslužijo lastnega samozaupanja, s katerim so organizirali svojo finančno moč, izvedli lastno industrijo in razpredli svojo trgovino. Potom slednje ne prodaja kmet svojih produktov v stanju, v kakoršnem smo to vajeni mi, ampak je šel tudi v tem pogledu dalje. On ve, da ne more dobro prodati, ako proda svojo živino mešetarju, ta mesarju, kožo liferantu, ta zopet strojarju, da od tu roma skozi roke raznih trgovcev itd. On ve, da ima možgane, zato jih rabi. Zato predela meso svoje živine v združni mesariji v salame in konzerve, katere proda potom lastnih vnovčevalnih združenj direktno konsumentu, a kožo vstroji v lastni združni strojarni ter usnje zopet proda onemu, kateri ga rabi! Tako češki kmet tudi sadja in krompirja ne prodaja potom številnih prekupcev. Rajši ga v lastni združni tvornici predela v špirit in kvas ter pretvarja v škrob, ki vzdrži leta in leta, a mu tudi nudi primeren izkupiček.

Mi smo seveda nasprotno tako naivni in čakamo, da se drugi okoristijo z našimi žulji, da drugi komodno živijo na naš račun!

Vse kaže, da se na stopnjo naših čeških bratov ne bomo dvignili. Pač pa je zelo verjetno, da bomo doživeli nekaj drugega — to je, da nam bodo oni, kateri bi radi na naš račun dobro zaslužili, a poceni pili in jedli — umetno spravili kmetijsko proizvodnjo na

tako višino, da za prodano blago ne bomo dobili niti toliko, kolikor nas bo stala proizvodnja (um. gnojila, popolnejše obdelovanje, močna krmila itd.).

Takrat nas bo še več kakor danes stal kršeni zakon matere narave; v samozaupanju zmoremo vse — a v zanašanju na druge ničesar! (Dalje prih.)

I. K. ml.:

Razmišljajmo.

Razmere, v katerih živi naš kmetijski stan, so z dneva v dan slabše in izgleda, da se ne bodo še tako hitro zboljšale. Zelo napačno pa je to, da ljudje iščejo vzroke tam, kjer jih ni ali vsaj ne pridejo v poštev, tistih pa, ki so največji, navadno ne vidijo. Poglejmo si par primerov!

Pri naših ljudeh je vkoreninjena stara in zelo slaba navada (tradicija!), da polagajo v svojem življenju mnogo upanja na srečo. Nekaterim se celo zdi, da so le igrača usode, in da je sploh vsako prizadevanje brezuspešno. Drugi mislijo, da jim je pač tako namenjeno; saj čujemo lahko vsak dan, da je kmetu že usojeno, da se mu slabo godi. In nekateri, ki imajo interes na tem, da niso kmetje zavedni in samostojno misleči, še takšne domišljije povdargajo in s tem ubijajo ljudem še tisto trohico pravega presojanja, kolikor ga imajo.

Kaj je krivo temu, da se ljudje teh pojavov ne morejo otresti? Brezdvomno napačna vzgoja in nezaupanje v samega sebe! Ljudi se že od mladosti vzgaja na napačni podlagi. Prikazuje se jim vedno sreča, kot nekaka naklonjenost višje sile, — v resnici pa ni ničesar drugega, kot uspeh lastne volje in podjetnosti. Malo je ljudi, ali pa jih sploh ni, ki bi brez vsakega dela postali srečni, kvečjemu — če kdo podeduje bogato dedščino, kar je pa le gol slučaj! Če vidijo pri nas ljudje, da na pr. enemu trgovcu dobro gre, ali da si je pridobil bogastvo, ga kaj kmalu prištejejo k tistim, ki jim je sreča — namenjena, — ni pa ta sreča ničesar drugega, kot uspeh njegove podjetnosti ali vstrajnosti. Kako resničen je pregovor: „Vsak je sam svoje sreče kovač!“

Zelo pogrešno je tudi — nezaupanje v samega sebe. Koliko je ljudi, ki od sebe ne pričakujejo uspehov, nimajo lastne energije in se zanašajo le na druge. Seveda, preti takšnim, prej ko slej,

veliko razočaranje, ker, kar si ne moreš ali ne upaš napraviti sam, tega zastonj pričakuješ od drugih. Trajno vrednost ima za poedinca le to, kar si bo napravil sam!

Kar velja za poedinca, velja še v večji meri za stan, kot tak. Kmetje tudi popolnoma zgrešeno postopajo, ker pričakujejo pomoči od drugih, lastne volje in moči pa ne znajo uporabiti. Vzroke slabega položaja iščejo drugod, pri sebi jih pa ne vidijo. Vse prošnje, deputacije, moledovanja in priklanjanja bi bila nepotrebna, ko bi kmetje uvaževali svojo ogromno moč in se zanesli le sami nase!

Edino možnost zaboljšanje svojega položaja v današnjih razmerah, nam nudijo zadruga. Potom zadruga moremo nakupovati vse kmetijske in druge potrebščine, ki prihajajo v poštev, po mnogo nižjih cenah, kakor pa nam jih nudi trgovec; nadalje moremo potom njih vnovčevati (prodajati) svoje odvišne pridelke veliko lažje in dražje, posebno, ker vlada trenutno pri prodaji pridelkov velik zastoj, bodisi vsled nadprodukcije ali pa vsled konkurence tujih držav. Zadruga izključuje prekupčevalce, ki v veliki meri podražujejo blago, po drugi strani pa daje možnost sodelovanja vsem, ki imajo resno voljo pomagati ne le sebi, ampak tudi drugim. Toraj, uvaževati moramo, da se bo kmetski stan rešil stalnega propadanja le potom zadružne organizacije.

Dolžnost vseh pravih kmetskih pokretnikov pa naj bo, da polagajo važnost na izobrazbo in vzgojo kmetske mladine, katera se mora otresti praznih in škodljivih domišljij, če hoče, da bo enkrat znala in mogla pravilno presojati vse pojave in jih pametno izkoriščati.

Sodobna zadružna vprašanja.

Te dni je obiskal Ljubljano znameniti zadružni strokovnjak univerzitetni profesor dr. V. Totomianz. On je bil pred vojsko profesor za zadružništvo in socialno gospodarstvo na univerzah v Moskvi in v Petrogradu, po vojni pa na raznih visokih šolah v Nemčiji in na Češko-slovaškem. Poleg tega je napisal številne knjige in priložnostne spise o zadružništvu. Najboljša njegova dela so predstavljena v številne svetovne jezike. Sem spadajo: „Grundlagen des Genossenschaftswesens“, „Anthologie-coopératives“, „Geschichte der Nationalökonomie und des Sozialismus“, „Internationales Handwörterbuch des Genossenschaftswesens“, „Konsumentenorganisation“, „Das

landwirtschaftliche Genossenschaftswesen“, „La Coopération mondiale“ itd. V dnevih 7. in 8. februarja t. l. je priredil za funkcionarje in uradnike slovenskega zadružništva dvoje predavanj, v katerih je obravnaval vprašanje zadružne ideologije, odnos med mestnim in kmetijskim zadružništvom in bodočnost zadružništva. Zaradi pomanjkanja prostora objavljamo le izpisek iz teh predavanj.

Enotna zadružna ideologija.

V zadnjem času se v mednarodnem zadružnem svetu živahno razpravlja o enotni zadružni ideologiji v širšem in globljem pomenu besede. Gre prav za prav za ustvaritev zadružnega svetovnega nazora, ki bi določal najboljša načela za vsa življenska vprašanja. Sicer že imamo zadružno ideologijo, ki pa jo v nekaterih zadružnih organizacijah nekoliko različno tolmačijo. Predvsem se opaža precej strankarske primesi, a tudi etična in socialna načela niso povsod enako poudarjena. O zadružni ideologiji največ razpravljajo socialni demokrati, med njimi osobito dr. Cassau, ki trdi, da se bo socialistična ideologija polagoma pretvorila v zadružno. Dočim je namreč socializem preveč enostransko materialističen, je kooperativizem (= zadružništvo) širši in globlji, ker je predvsem idealističen. Ameriški zadružni pokretaš dr. Warbasse je zapisal v svoji knjigi „Zadružna demokracija“, da se bo med dvema velikima sorodnima gibanjima, med socializmom in kooperativizmom, neizogibno pojavil konkurenčni boj. Zmagalo bo zadružništvo, ker ni razredno in ker je širše, nevtralnno in bolj mednarodno. Sicer pa zadružništvo ni bojevito in ne zasleduje uničenja kapitalizma potom boja, temveč ga hoče razvojnim in mirnim potom zamenjati s socialno pravičnim sistemom, hoče ga prerasti in tako zatreti kakor preraste in zatre žlahtna detelja škodljiv plevel.

Zadružništvo hoče požlahtniti gospodarski boj s tem, da ga spremeni v plemenito tekmovanje. Zato brez etične vzgoje, brez idealizma in brez gotove mere entuziazma ni pravega zadružništva. Zadružništvo je torej nekaka sinteza liberalizma, religijoznosti in socializma. Od socializma in religije (= vere), ki pa ni istovetna z določenimi cerkvami, ima socialno pravičnost in globoko nrvnost ter idealizem, od liberalizma pa potrebno svobodo in načelo samopomoči.

Kakor izključuje socialnega, tako odklanja tudi nacijski boj. Zadružništvo je odločno mirovno, to tako na znotraj kakor tudi

na zunaj, zato odločno odklanja komunizem, ker propagira ta razredni boj in revolucije kot skrajne posledice tega boja.

Zanimivo je, da se je zadružništvo pri malih in zatiranih narodih, kakor n. pr. pri Fincih, Dancih, Ircih in tudi Slovencih sorazmerno hitreje razvilo kot pri velikih. Baš to tudi dokazuje, da je zadružništvo gospodarska organizacija šibkejših in izkoriščanih.

Kmetijsko in meščansko zadružništvo.

Nadaljnje važno vprašanje se tiče odnosa med deželo in mestom, prav za prav med kmetijskim produktivnim in vnovčevalnim in med mestnim konsumnim zadružništvom. Doslej je bilo med njima premalo neposrednega stika, zato je vzlic lepo razvitemu zadružništvu kmetovalec prepoceni prodajal pridelke, meščan pa jih je predrago plačeval. Tako so podjetni Amerikanci statistično ugotovili, da izkupijo ameriški kmetje za svoje pridelke 8 milijard dolarjev, meščani pa plačajo za nje 15 milijard dolarjev. Razliko v iznosu 7 milijard pospravijo prekupci za svoje delo. Najvažnejša sodobna naloga je torej, da se vzpostavi med kmetijskim prodajnim in meščanskim konsumnim zadružništvom neposreden stik in tako izloči verigo prekupcev, ki pospravijo skoraj polovico vrednosti blaga, kakor to dokazuje gornji primer. Tako bo kmet dobil odgovarjajočo ceno za svoje pridelke ali primerno plačilo za svoj trud, meščan pa ceneje nabavljal svoj vsakdanji kruh.

Seveda ne gre to čez noč in samo od sebe. Treba je propagande z živo besedo in dokazovanjem. Zato mora zadružništvo v tej smeri pojačati svoje delovanje.

Pri preiskavanju socialnega zla čedalje bolj prodira prepričanje, da imajo najlepšo bodočnost agrarne države. Dočim vlada v velikih mestih beda in nenaravno življenje po temnih in brezračnih stanovanjih, je na kmetih zdravje in zadovoljstvo, ker je dovolj zraka, solnca in zelenja. V industrijskih državah je na milijone brezposelnih ljudi, ki žive človeka nevredno življenje in postanejo revolucionarji, v agrarnih državah pa ne manjka ne dela ne jela, zato tudi ne ljubezni do poštenega dela in smisla za idealizem in humanizem (človečnost). Socialni reformisti pravijo, da so vele-mesta prava sramota za človeštvo. Mesto, ki hoče biti zdravo in svoji okolici koristno, sme imeti največ 30.000 prebivalcev. Ljubljana s svojimi 60.000 prebivalci še ni prevelika, ker je obdana z bistrimi vodami in zelenimi gozdovi. Sreča je torej le v kmetijstvu, zato bodimo veseli, da smo kmetski narod.

(Dalje prih.)

NEKAJ ZA VELIKO NOČ.

V testu pečena gnjat.

Naše gospodinje so navajene, da velikonočno gnjat skuhamo v vodi. Včasih, če imajo premajhno posodo, jo celo razsečejo na manjše dele, kar je zelo pogrešno. Razsekan kos izpusti med kuhanjem vso sočnost in meso postane brezokusno in pusto. Zelo dobra je gnjat, ki jo spečemo v krušni peči, zavito v testo. Napravimo navadno testo iz vode in moke, ki ga razvaljamo v veliko krpo pol prsta debelo. V to krpo zavijemo celo gnjat, ki smo jo preje nekaj ur namakali v mrzli vodi (to pa le, če je meso preveč slano, da izgubi nekoliko odvišne slanosti). Gnjat mora biti od vseh strani dobro zavita, da sok ne odteka. Peči jo moramo nekaj časa za tem, ko smo vsadili kruh v peč in jo pečemo dobro uro. Ko jo vzamemo iz peči, odlučimo testo od mesa in jo ohladimo.

Velikonočni hren. Na strgalniku nastrgamo žlico hrena, skozi sito pretlačimo 3 trdo kuhane rumenjake, a beljake drobno sesekljamo in vse skupaj premešamo. Ako imamo, dodamo tej zmesi žlico gorčice (zenfa), prilijemo 3 žlice olja in kisa po okusu. To zmes naložimo v lepi obliki na krožnik in damo poleg velikonočne gnjati.

Delo na vrtu.

Nekaj o setvi. Navadno sejemo našo zelenjavo vse pregosto. Rastlinicam ki vzklijejo, primanjkuje že koj v začetku prostora, zraka, svetlobe in zato ne morejo uspevati. Tako setev je treba nujno prepuliti in to čimprej, tem bolje.

Navadno sejemo seme kar čez vso gredo, kar pa ni ravno najbolje. Bolj priporočljivo je sejati seme v vrste. Na ta način gredo lažje plevemo, pa tudi lepše izgleda. Posejano seme zakrijemo z zemljo s tem, da ga z grabljami podkopljemo. Dobro je, da gredo tudi potolčemo s kako desko, da se seme bolj pritisne k zemlji. Prav drobno seme ne zagrinjamo z zemljo temveč ga kar z desko pritisnemo k zemlji. Mnogim vrstam semena solnčna vročina ne prija, zato tako seme pokrijemo s kakim vejevjem in ga večkrat poškopimo. — Glavna doba za setev zelenjave po naših vrtovih sta meseca marec in april. Občutljive rastline sejemo pa še pozneje. Kadar sejemo, naj bo suho in mirno solnčno vreme. Zelo mokra zemlja ni pripravna za setev. Seme kupujmo v zanesljivih trgovinah in plačajmo raje dražje kot pa da bi pri slabem semenu izgubljali čas in trud. Če je seme dobro, tedaj vskali od 100 zrn okrog 80 rastlin.

Za gospodinje.

Kako opereš svileni ruto? V dve posodi pripravi deževnice in v vsako izmed obeh vlij nekoliko špirita. Ne namakaj več rut skupaj, nego operi vsako

posamezno. Ruto naglo namili z dobrim milom in jo operi v obeh zato pripravljenih vodah. Nato jo uravnaj v belo, čisto ruto, zvij skupaj in pusti nekaj časa zvito. Potem jo zlikaj z neprevročim železom.

Operesh jo pa tudi lahko na sledeči način: V liter vode vmešaj dva rumešnjaka. Ruto v tej vodi izperi in v čisti vodi dobro preplakni. Potem jo uravnaj v čisto ruto in zlikaj kakor zgoraj.

Neprijeten duh v steklenicah odstraniš, če deneš vanje nekaj oglja, ter ga pustiš nekoliko časa notri.

Oljnato steklenico osnažiš čisto le z žaganjem. Napolni jo s toplo vodo in žaganjem ter jo dobro pretresaj, nato še izmij s toplo vodo, ki si ji pridejala nekoliko sode, ter splakni z mrzlo vodo in steklenica postane popolnoma čista.

Umivanje posode. Kar čudno je, kako malo je gospodinje in služkinje, ki bi znale pravilno pomivati posodo. Slep, odbiti kozarci in steklenice, mastni krožniki, razpokane sklede polnijo omare in to le vsled tega, ker se posoda pravilno ne umiva. Zares čisto in blestečo posodo, bomo imeli le tedaj, ako jo bomo umivali v tako vroči vodi, kolikor je še strpi roka. Tudi voda za izplakovanje ne sme biti mrzla ampak vroča. Čim bolj je posoda mastna, tem bolj vročo vodo moramo imeti, in jo tem večkrat menjati. Nekatere gospodinje pridenejo vodi za pomivanje bele posode sodo. To je priporočati samo izurjenim rokam. Posoda se v vodi zares čisto umije, postane pa tako gladka, da kaj lahko zdrči iz rok. Vodi za belo posodo smemo le tedaj primesti sodo, če nima okraskov in pozlačenih obrobkov, ker soda iste kaj hitro izpere. Velika in zelo razširjena je napaka, zložiti vso posodo naenkrat v škafo, oziroma v skledo. Tu skoraj ni mogoče drugače umiti posode, kakor da jo obtolčemo. Posoda dobi tudi razpoke, če prenapetost menjavamo toploto. Nekatere gospodinje vlijejo na poln škafo posode krop in ker v kropu ne morejo pomivati, vlijejo čez posodo mrzlo vodo. Nimamo tako močne posode, ki bi dalj časa zdržala tako naglo izpremembo toplote, zato počasi in postane nerabna. Druga napaka je, nakopiti že umito posodo v škafo, oziroma v skledo. Na dno se zloži navadno posoda iz porcelana in potem vedno težja, nazadnje včasih še celo lonci. Ni čuda, če odleti kak roček, če se prekoljejo krožniki in okrušijo sklede ter se tako oškoduje in izprazni omara. Za zbrisanje posode rabimo rute, ki morajo biti vedno čiste. Saj tudi ostanejo čiste, če je posoda čisto pomita; loncev brisati z ruto pa sploh ni potrebno; zadostuje, ako čisto pomite in splaknjene poveznemo čez poleno na še topel, ne prevroč štedilnik. Lonce je najbolje umivati z milom in le tam, kjer je zares umazan, s pepelom ali s peskom, ki pa ne sme biti oster, ker s preostrim peskom preveč zdrgnemo posodo. Tudi v vroče lonce ne smemo nikdar vliti mrzle vode in nasprotno v mrzle, posebno pozimi v ledenomrzle, ne vroče vode. Pri modernih mizicah za umivanje posode najdemo vso pripravo, ki olajša delo in ohrani posodo. To lahko doseže gospodinja s čisto priprostimi sredstvi, ki si jih lahko pripravi sama. Le malo pazljivosti je treba.

Da se mleko ne pripali, naj se ne dene nikdar vreti v suho posodo, ampak v lonec ali kozico, v kateri je bila dalje časa voda, ali pa v kako posodo, ki se je poprej dobro namočila v vodi.

Vodeni beli krogi in madeži na policah pri oknih ali na podu se hitro odpravijo, ako jih potresemo s pepelom od cigaret in jih drgnemo z mehkim zamaškom.

Organizacija

Poziv na redni občni zbor Zveze društev kmetских fantov in deklet.

Na podlagi sklepa odborove seje Zveze d. k. f. i. d. z dne 11. aprila 1930 sklicujem redni letni občni zbor Zveze d. k. f. i. d. za 29. maja 1930 ob 10. uri zjutraj v društvenih prostorih na Miklošičevi cesti št. 4 v Ljubljani.

Dnevni red tega občnega zbora bo sledeči:

1. Poročilo funkcionarjev o delu v preteklem letu.
2. Spremembe društvenih pravil.
3. Ustanovitev društva „Kmetška prosveta“, organizacije kmetских prosvetnih delavcev ter starešinstva Zveze.
4. Načrt in proračun za delo v bodočem letu.
5. Volitev novega odbora.
6. Slučajnosti.

Glasom pravil so posamezna društva dolžna poslati na ta občni zbor po 1 delegata na vsakih 20 članov. Najkasneje do otvoritve obč. zbora so poedina društva dolžna plačati po Din 2.— od vsakega člana kot članski prinos Zvezi.

Ako bi ob napovedani uri občni zbor ne bil sklepčen vsled premale udeležbe, se bo vršil občni zbor pol ure kasneje in bo sklepčen brez ozira na število udeležencev.

V Ljubljani, 11. aprila 1930.

Za Zvezo društev kmetских fantov in deklet:

Jože Blaž, predsednik. **Viktor Maček**, tajnik.

Odbor Zveze je sklenil predložiti občnemu zboru sledeči predlog za spremembo pravil:

Ime Zveze naj se skrajša in glasi v bodoče „Zveza kmetских fantov in deklet“.

Namen društva se spopolni tako, da ima Zveza namen: 1. organizirati kmetški naraščaj v društvih kmetских fantov in deklet in v drugih prosvetnih društvih, 2. združevati vsa kmetška mladinska in prosvetna društva v skupno organizacijo na programu kmetškega gibanja, ki se bori za socialni gospodarski in kulturni napredek kmetškega ljudstva, 3. izobraževati članstvo v gospodarskih vedah, v kmetских, obrtnih in delavskih vprašanjih, razširjati splošno izobrazbo ter pospeševati razumevanje za zadružništvo in druge, za kmetško ljudstvo koristne organizacije, 4. skrbeti zaboljšanje gmotnega, socialnega in kulturnega položaja kmetškega, obrtniškega in delavskega stanu v občeh ter 5. gojiti medsebojno vzajemnost članstva in stike s sorodnimi organizacijami v naši državi in pri drugih narodih.

Društvo ostane nepolitično.

Pri naštevanju sredstev za doseg društvenega namena naj se omeni, da je dolžnost Zveze izkoriščati vse pripomočke za povzdigo izobrazbe kmetškega ljudstva ter da je dolžna organično sodelovati s sorodnimi organizacijami. Ta poslednja odredba je v zvezi z vstopom Zveze kmetских fantov in deklet v Zvezo slovanske kmetške mladine.

Bistveno naj se spremene odredbe o članstvu. V bodoče bo lahko postalo član Zveze vsako kmetško mladinsko ali prosvetno društvo, ki bo priznavalo program Zveze kmetških fantov in deklet in ga bo odbor sprejel v članstvo. Posebne vrste članstva bo pripadalo „Kmetški prosveti“, organizaciji kmetških prosvetnih delavcev, ki bodo s tem, da se bodo organizirali v tem društvu, postali starešine naše Zveze in naših društev. V teh ustanovah bodo imeli le posvetovalen glas in samo pasivno volilno pravico, drugače pa vse iste pravice in dolžnosti kot redni člani.

Dalje je sklenil odbor ustanoviti posebno organizacijo kmetških prosvetnih delavcev pod imenom „Kmetška prosveta“. To društvo bo med drugimi imelo tudi naloge starešinstva napram Zvezi in napram društvom kmetških fantov in deklet ter bo tudi to društvo član Zveze. Glavne odredbe pravil „Kmetške prosvete“, ki jih namerava odbor predložiti, so sledeče:

Ime in sedež društva: Društvo se imenuje „Kmetška prosveta“ udruženje kmetških prosvetnih delavcev in prijateljev kulturnega napredka kmetškega ljudstva. Sedež društva je v Ljubljani. Delovanje društva se razteza na Dravsko banovino z Belo krajino (Slovenijo).

Društvo ima namen: 1. družiti, vzgojevati in izobraževati kmetške prosvetne delavce,

2. ustanavljati, vzdrževati in voditi razne tečaje, prirejati predavanja in izkoriščati sploh vsa prosvetna sredstva za povzdigo in izobrazbo kmetškega ljudstva. Pri tem prosvetnem delu bo skušala prosveta vzgojiti in izobraziti kmetški naraščaj v značajne, splošno in strokovno izobražene osebnosti, v koristne državljane, sposobne člane zadrug kmetških organizacij ter javnih ustanov. V tem cilju bo seznanjala kmetški naraščaj predvsem z interesi kmetškega in delavnega ljudstva,

3. podpirati gmotno in duhovno prosvetne delavce na vasi,

4. vršiti dolžnosti starešinstva napram kmetškim omladinskim in prosvetnim organizacijam.

Sredstva za doseglo namena. Da bo društvo doseglo svoj namen, bo:

1. Skrbelo za izobrazbo prosvetnih delavcev na vasi in pripravljalo predavatelje za kmetške visoke šole in kurze;

2. sklicevalo javne sestanke in shode prosvetnih delavcev na vasi;

3. bo izdajalo in zalagalo pripomočke za kmetško prosveto na vasi;

4. naročilo knjige in časopise, primerne za vaško ljudstvo in jih bo razširjalo med svojimi člani;

5. organiziralo knjižnice in čitalnice;

6. prirejevalo splošne izobraževalne, strokovne in praktične kurze, razne prireditve, predvsem znanstvene, umetniške in strokovne razstave, razne vzgojne zabave, posebno gledališke prestave, kino predstave itd.;

7. vodilo pregled o splošnem prosvetnem delu na vasi;

8. širilo razumevanje za šolstvo sploh, posebno pa za strokovno kmetško šolstvo, za zadrugištvo in kmetške organizacije sploh.

9. organiziralo svoje podobore prosvetnih delavcev na vasi;

10. vzdrževalo stike s sličnimi društvi doma in v inozemstvu;

11. dajalo informacije in strokovne nasvete v vseh vprašanih kmetške prosvete;

12. zbiralo plodove kmetške duhovne kulture;

13. dajalo peticije in spomenice nepolitične vsebine javnim korporacijam in uradom;

14. poživilo kulturne stike s podeželskim ljudstvom drugih narodov, posebno slovanskih, v cilju zблиžanja ljudstva in medsebojnega poznavanja;

15. ustanavljalo in vzdrževalo muzeje, zbirke, prirejevalo izlete in razne tekme.

Kot starešinstvo Zveze kmetiskih fantov in deklet bo društvo „Kmetiska prosveta“ član te Zveze.

Z gori navedenimi spremembami pravil in z ustanovitvijo „Kmetiske prosvete“ skušamo odstraniti dosedanje nedostatke organizacije. Dosedaj so bili lahko člani naše Zveze samo društva, ustanovljena od Zveze pod imenom društva kmetiskih fantov in deklet. V bodoče se bodo v naši Zvezi lahko včlanila vsa kmetiska mladinska in prosvetna društva, ki priznavajo naš kmetiski program.

Z ustanovitvijo Kmetiske prosvete bomo skušali pritegniti k prosvetnemu delu kot starešine vse bivše fante in dekleta, ki so se v društvenem delu odlikovali, in kmetiske prosvetne delavce sploh. Poleg tega pa bo imela Kmetiska prosveta nalogo vzgojiti čimvečje število kmetiskih prosvetnih delavcev z rednim prirejevanjem tozadevnih tečajev.

Pozivamo vse prijatelje kmetiskega gibanja, da nam spremembe glede pravil in ustanovitve društva „Kmetiska prosveta“ sporoče svoje predloge.

Središče ob Dravi. Že danes nas pozdravlja spomlad s cvetjem in zelenjem pa tudi z delom. Z zimo smo bili zadovoljni, ker ni bila tako ostra kakor lanska. V tem času se prenese življenje iz narave v društvene lokale. Oživi se društveno delo, pripravljajo se razne prireditve in res, letos je imelo pri nas vsako društvo svojo prireditev, tako tudi mi — dasi bolj skromni — mladi smo še, saj smo šele letos ustanovili svoje društvo.

Toda kolikor nas je fantov in deklet, se vsi zavedamo svojih dolžnosti in vsi smo vneti za cilje našega pokreta in za procvit našega društva. Delali smo z veseljem in odločnostjo in zrastle smo na sedemdeset rednih in 85 podpornih članov. V to našo družino smo pritegnili tudi sosednje vasi, tako: Grabe, Obrež, Sv. Bolfenk, le Šalarci še nimajo nobenega med nami in zato želimo, da se nam, kakor drugi priključijo.

Troje predavanj smo imeli letošnjo zimo, bila so združena s članskimi sestanki. Predavali so nam sledeči tovariši: Dr. Rosina, minister v p. Dr. Kukovec, Dr. Ropotec ter naša domačina, učitelj Venigerholz in visokošolec Franjo Veselko, katerim se naj na tem mestu najtopleje zahvalimo v nadi, da nas bodo še obiskali.

Predavanja mogoče niso zadovoljila vseh, posebno deklet, ker one bi si želele nekaj drugega, kaj iz gospodinjstva in sploh kar je s tem v zvezi. Potrudili se bomo, da v prihodnje dosežemo tudi to. Obenem naj ugotovim, da nekateri člani predavanja podcenjujejo in se istih ne udeležujejo, kar se mora v bodoče popraviti. Kdor se zaveda dolžnosti napram društvu in njegovemu napredku, mora povsod aktivno sodelovati. V Sokolskem domu pa smo 16. februarja priredili zabavni večer z igro, petjem in plesom in uspeli smo v moralnem oziru prav dobro, le v gmotnem bolj slabo, radi velikih režijskih stroškov, upamo pa, da bo prihodnjič bolje.

Za „Grudo“ smo pridno agitirali in posrečilo se nam je dobiti lepo število naročnikov. Istotako smo razprodali 75 koledarčkov in bomo tako deležni na obeh straneh razpisanih nagrad. Glede koledarčka naj pripomnim, da je prišel prepozno in da ga v bodočem letu najbrže ne bomo mogli toliko razpečati, ker ga itak dobi dober naročnik „Grude“ brezplačno. Kmetijski list in Kmetijska matica ima med nami že mnogo naročnikov, a tudi te si bomo prizadevali pomnožiti.

Da svoje delo še bolj poglobimo in da se bodo naši člani počutili ugodnejše, si bomo najeli društveno sobo, kjer bo strokovna čitalnica — poslovne knjige imamo itak na razpolago v Sokolski knjižnici. Služila nam bo za članske sestanke, predavanja in tudi radio bomo poslušali v njej, ko nam bo finančno stanje omogočilo, da si ga nabavimo. Poleti mislimo napraviti nekaj izletov in priredili bomo tudi tekmo koscev, zabavo na prostem s srečolovom in obhodom po trgu. Naša bratska društva bomo ob tej priliki povabili, da pridejo med nas, da se spoznamo in pogovorimo o naših društvenih razmerah, o težavah in o skupnem delu. Povedati imamo še to, da se je naš tovariš Matko Kelemina poročil z gdč. Juliko Kolarič in da jim želimo vsi fantje in dekleta mnogo sreče na vseh njihovih potih z željo, da pridno zahajata med nas tudi sedaj ko sta zapustila samski stan.

Podal sem Vam tako točno sliko o delovanju in hotenju našega društva in Vas zagotavljam, da tudi sedaj ko bo povsod obilica dela, ne bomo dremali ampak bomo vedno mislili tudi na društveno delo in vsestranski napredek in delali bomo tako dolgo, dokler ne dosežemo vsega. Fantje in dekleta, ki še niste člani našega društva, pristopite čim prej v naše vrste, kajti čim več nas bo, tem lažje bomo zmagovali svoje naloge in tem prej bomo izvojevali zmago kmetskemu pokretu v našem kraju.

Ivo Škorjanec.

Podhosta. Zadnje nedeljo v mesecu marcu se je vršil občni zbor našega društva pri tov. Pelkotu v Toplicah. Izvolili smo sledeči odbor: Predsednik Alojz Oblak, tajnik Mlinar Franc, blagajnik Bradač Gust; odborniki: Mimi Kraiger, Muhič Franc, Ivan Kraker, Jože Peršin, Jože Medic; nadzornika: Karel Blatnik, Josip Bradač.

Našega občnega zbora se je udeležil tudi tov. Kronovšek, preds. podobora Zevze v Celju, ki nam je povedal za čem moramo v naših društvih stremeti in kako delati, da dosežemo svoj cilj.

Kar se tiče društvenega delovanja naj omenimo, da smo v minuli jeseni priredili tekmo koscev, ki je v vseh ozirih prav dobro uspela. Za letos pa se je sklenilo, da priredimo v maju tekmo tesačev in potem pozneje tudi tekmo koscev.

Tesačev je v naši dolini zelo lepo število, ravno tako imamo precej lesnih strokovnjakov in trgovcev, tako da bo ta tekma za naš lesni kraj gotovo zelo zanimiva in primerna. Tekma naj bi se vršila v Straži, kamor se steka les vseh tamkajšnjih gozdov, ki potem nakopičen čaka na vagone. Upamo, da nam bodo vsi merodajni faktorji pri tej prireditvi pomagali in šli tozadevno na roko, mi pa se bomo potrudili, da bodo z nami zadovoljni.

Tesači, ki se hočejo tekmovanju udeležiti, naj pripravijo dobro svoje planke in naj se prijavijo društvu. Razume se, da bodo najboljši tesači, ki jih določi komisija sestojča iz lesnih strokovnjakov in tesačev, dobili lepe nagrade v denarju in orodju.

Kakor vidite se more naše društvo gibati le v naravi in misliti samo na prireditve na prostem, dočim ne pride do pravega notranjega društvenega dela zato, ker nimamo lastnega lokala. To nam je največja težkoča in zavzeli smo se, da ne odnehamo prej, dokler ne spravimo svojega društva pod streho, dokler si ne postavimo kmetskega doma v Podhosti.

Sezidati si dom, ki naj bo ognjišče vsega društvenega življenja je naša prva naloga in vse delovanje bo šlo za tem ciljem. Ko bomo imeli tako streho za naše društvo si nabavimo radio, ki ga bo poslušala vsa vas in okolica, tam naj se vrše razna predavanja in tečaji, tam naj bo naša knjižnica, tam se lahko prirejajo igre, vadi pevski in tamburaški zbor in tam naj se zbira o prostem času, posebno ob dolgih zimskih večerih, ki so še posebno dolgi, kadar je huda zima — staro in mlado, da izrabi svoj prosti čas v koristno zabavo in poduk. Možje imajo mnogokrat sklepati in se porazgovoriti o raznih vaških zadevah in dom naj bi jim služil tudi za to. Tam lahko čitajo časopise ali vržejo parkrat duraka in debatirajo o bližnjih in daljnih dogodkih, o gospodarskih vprašanih in sploh o vsem, kar se tiče našega gospodarstva in življenja.

Tak kmetski dom naj bi polagoma zrastel v vsaki vasi in vsa naša društva naj streme za tem, da si ga postavijo, predvsem tam, kjer nimajo prilike najeti si stalnega lokala, ki bi jim bil za društveno življenje na razpolago. Poudarimo naj, da je vse, kar imamo na vasi, za poduk in tudi zabavo premalo, kajti cerkev, šola in gostilna nam nudijo za našo dobo premalo, to potrjuje že sedanost in še bolj bo pokazala prihodnost. Treba nam je torej več in to naj nam nudijo naša društva v svojih vaških društvenih domovih. Naša mladina le prerada zapravlja ob nedeljah prosti čas po gostilnah in to zato, ker pač nima prilike udeleževati se v koristnejšem smislu in mislim, da bi ravno v tej točki dobro organizirano društvo storilo mnogo proti pijančevanju. Da bo tak dom za vsakogar privlačnejši od gostilne je potreba nekoliko požrtvovalnosti članstva, ker ves denar, ki se bo porabil v te namene bo stokrat prihranjen vsakomur, ki ga bo društveno življenje vsaj nekolikokrat zadržalo od nedeljskega popivanja.

Seveda se pri besedah „sezidati dom“ marsikdo ustraši, a če pogledamo stvar bližje, ni tako strašna in neizvedljiva. S tem ne mislimo kakih impozantnih stavb, kakor so po mestih in trgih, nego pred sabo imamo le dom, ki naj krije vaško potrebo in zato seveda ne rabimo več nego eno večjo sobo, kvečjemu še eno manjšo in stvar je tako popolnoma urejena in nikakor ne more biti tako draga, da bi presegala moč blagajne količkaj agilnega društva. Delo ne bi stalo nič ali skoro nič, ker ga lahko opravijo brezplačno člani in vaščani in material se da dobiti v take namene povsod po nizkih cenah, saj ima vsak, ki je količkaj inteligenten, smisel in dobro voljo za take javne potrebe in napredek naše vasi. Če pogledamo številne cerkve, gasilske domove, sodnijske palače, občinske šole in tako dalje in se vprašamo, kdo je vse to sezidal, vidimo, da je vse to dal s svojimi žulji in denarjem kmet — zakaj si ne bi mogel postaviti tudi takega doma v vasi?

Pri nas se je torej društvo odločilo pridobiti si denarnih sredstev za tak dom z raznimi tekmami — delo pa bodo opravili člani sami in tako upamo, da ne bo dolgo, ko bo naš dom kmetskih fantov in deklet tudi v resnici stal. Vsem prijateljem kmetske mladine pa priporočamo, da nam ostanejo naklonjeni in nas podpirajo.

J. Bradač.

Frankolovo. Prvi občni zbor našega društva smo imeli 25. marca. Funkcionarji so podali poročilo o delovanju društva in ugotovili, da je društvo napredovalo in vršilo svojo nalogo v polni meri in v tem smislu bo delalo tudi v bodoče.

Ko se je članom prečitalo pravila in raztolmačilo posamezne točke, se je izvolil sledeči odbor: predsednik Franc Potočnik, podpredsednik Anton Šibanc, tajnik Franc Jakop, blagajnik Ferdinand Potočnik. Za odbornike pa: Matija Podgoršek ml., Martin Gojšnik, Anton Jevšenak, Rudolf Šibanc, Genovefa Fijavž, Justi Kotnik, Micika Potočnik, Ema Germ in Pepca Gojšnik. Za nadzorstvo: Alojz Železnik in Štefan Dolar. Sklenili smo tudi, da naprosimo Zvezo, da bi ona objavljala tudi v Kmetškem listu vse naše dopise, ker do danes smo morali na obe strani objavljati društvena poročila sami.

Franc Jakop.

Ljubljana. Večina članov Mlade generacije se je sedaj oprijela knjig, maturo, izpitov in deloma se že lahko pogleda tudi za solncem — konec šolskega leta je tu. Počitnice so pred durmi. Treba je napeti vse sile, da se študent ne spodtakne ob kakem predmetu in pade. Do počitnic je toraj treba imeti izpričevalo v redu in kaj in kam potem, se sprašujejo eni in drugi in v takem razpoloženju se gotovo ne bo nihče čudil, da mora društveno življenje počivati in da niti od daleč ni podobno zimskemu. Pozimi smo imeli med drugim tudi več zanimivih predavanj, med katerimi naj omenimo pred vsem predavanja o zadrugi, ki jih je imel g. Trček, ravnatelj slov. zadrug, kateremu se na tem mestu najtopleje zahvaljujemo, želeč, da bi prišel še večkrat med nas in nas še natančneje seznanil s tem predmetom in delom, ki naj bo blagoslov in rešitev, če že ne sedanje, pa vsaj bodoče generacije.

Škocjan pri Turjaku. Dne 16. marca se je vršil občni zbor tukajšnjega društva k. f. i. d. V prijetni kmetški hiši v Velikih Lipljenih se je zbralo do 40 fantov in deklet, pa tudi mož, ki niso mogli pustiti, da bi naše društvo v Škocjanu spalo. Nekaj časa sem v našem društvu ni bilo pravega življenja. Imeli smo polne roke dela z zidanjem gasilnega doma. Sedaj smo s tem končali in se bomo zato lažje posvetili prosvetnemu delu v društvu k. f. i. d. Za poživitev društvenega dela sta se posebno zavzela Herman Peterlin in Alojz Koprivc. Iz tega primera vidimo, kako koristno je za naša društva, če se dotedanji delavci ne odtegujejo društvenemu delu kadar se poroče. Zvezo sta na občnem zboru zastopala Dr. Janže Novak in Viktor Maček. Na uspelem obč. zboru je bil izbran sledeči odbor: Kofler Otmar, predsednik; Hribar Jože, podpreds.; Herman Peterlin, tajnik; Koprivc Alojzij, blagajnik; odborniki: Muster M., Virant Anton, Andolšek Marija, nadzornika: Šmuc Alojzij, Virant Janez. — Na občnem zboru je bilo sklenjeno prirediti spomladanski sestanek vseh bližnjih društev k. f. i. d.

Struge. Tudi v našo vas smo vendar enkrat dobili svoje kmetško, prosvetno društvo. Dne 9. marca se je vršil ustanovni občni zbor ob — za naše razmere — veliki udeležbi fantov in deklet. Na občnem zboru je delegat Zveze dr. Janže Novak obrazložil pomen kmetškega gibanja, zlasti pa važnost kmetškega prosvetnega dela in naloge društva. Nato je bil soglasno izvoljen sledeči odbor: predsednik: Pugelj Anton, Prilipa, podpredsednica: Malešič Marija, Kolenča vas, tajnik: Hočevnar Franc, blagajnik: Hren Alojzij, Prilipa; odborniki: Noše Jože, Potiskanc, Pugelj Franc, Tržič, Meglen Jože, Potiskavc, Pugelj Marija, Tržič in Hegler Frančiška, Rapljevo. Za nadzornike pa so bili izvoljeni: Muster

Ignacij, Kolenča vas, Pugelj Marija, Rapljevo, Hren Zala, Prilipa in Pečnik Josip, Prilipa.

V prihodnji številki „Grude“ bomo obširneje poročali o našem novem društvu.

Dopisi

Vojnik. Zadnje čase pridno čitam „Grudo“ in posebno mojo pozornost vzbujajo dopisi, kjer se oglašajo iz vseh koncev in krajev naši vrli fantje in naša brhka dekleta, kar gotovo razveseljuje vse, naše prijatelje in borce pa še posebno. Rekel sem, da se oglašajo iz vseh krajev, le iz našega trga še ne najdem dopisa, zato mi dovolite, da se oglasim jaz.

Pri nas imamo šestrzredno ljudsko šolo in štirirazredno meščansko. Društvo pa imamo toliko, da sam ne vem koliko, vem le to, da se mi kmečki sinovi ne moremo nobenega dobro oprijeti. Tudi pri nas je nekako tako, kakor je pisal dopisnik iz Žalca o tamkajšnjih društvenih razmerah: ta „nobel“ ne gredo s preprostimi, preprosti pa se zopet ne morejo privaditi onih, tako koračimo nekako vsak zase. Nameravali smo si že ustanoviti društvo kmetiskih fantov in deklet, a zaenkrat bomo raje malo še počakali, kar seveda ni posebno razveseljivo. Bolj zanimivo bo za vas menda to, da se pripravlja ustanovitev našega društva v Trnovljah pri Celju, ki spada pod našo faro, tako, da bomo imeli le v fari društvo kmetiskih fantov in deklet. In naši sosede v Dramljah in na Frankolovem ga že tudi imajo, pa še prav agilna društva so to, in ko bomo potem delovali skupno, tudi ne bo dolgo, ko se bo ustanovilo v Vojniku.

Tooliko za danes, o priliki pa se oglasimo zopet. Vsem naročnikom in naročnicam „Grude“ želimo vesele praznike in mnogo lepih pisank.

Ivan iz Kmetijske šole.

Planina. Tudi med nas je začela prihajati „Gruda“ in zelo smo jo veseli, škoda le, da nismo bili že prej znani z njo. Vsem, ki jo dobivamo, se je zelo priljubila in prizadevali si bomo, da jo razširimo v tukajšnjem kraju, kolikor se jo bo le dalo. Kot poverjenica pododbora Zveze v Celju si štejem v čast širiti ta naš kmetiski mladinski list in storila bom vse, da to nalogo zadovoljivo rešim. Seveda je to zame kot kmečko dekle bolj težavno in gre bolj počasi ali upam, da uspeh ne bo izostal. Ko čitam „Grudo“, posebno oni del o društvenih prireditvah in predavanjih, ter tečajih, si kar ne morem misliti, kako srečna ste dekleta, kjer že obstojajo taka društva, ter vam vse to nudijo, med tem ko pri nas še ni nič. Iskrena moja želja je, da bi se tudi pri nas fantje in dekleta zdramili in ustanovili društvo, da potem tudi mi lahko prirejamo tekme koscev, žanjic, da bi poslušali radio in koristna predavanja, da bi se na raznih tečajih za bodočnost kaj koristnega naučili.

Pepca Vodišek.

Dobrna pri Celju. V „Grudi“ čitam kako se fantje in dekleta oprijemljejo društvenega življenja po vaseh, kjer prej o tem ni bilo ne sluha ne duha. Zato se ne čudite, da jih je tudi pri nas precej, ki si žele društva, da bi jim nudilo kulturno, prosvetno in strokovno izobrazbo. Sicer imamo že bralno društvo, a

se ga ne moremo s takim veseljem oprijeti, kakor se drugod oprijemljejo družtev kmetjskih fantov in deklet, in to menda zato, ker nam bralno društvo ne more nuditi vsega onega, kar si želimo in kar bi nam nudilo naše društvo. Videl sem v sosednji fari, kako se člani takega društva med seboj lepo razumejo, kako so si vsi enaki in, da med njimi ni raznih gospodov, da bi bilo vedno treba držati klobuk pod pazduho. Vsi so enaki. Skupno se vesele, zgrabijo za delo in prirede to ali ono prireditve. Vse ovire premostijo z veseljem in požrtvovalnostjo, kakor bratje in sestre, in ko vidijo uspehe in priznanje se z veseljem in ponosom spominjajo svojega truda in prizadevanja. Zato si želimo in upamo, da bi tudi našo Dobrno kmalu objel duh kmečke samozavesti. Torej fantje in dekleta zdramimo se, postavimo se na lastne noge, naročimo si vsi „Grudo“, ki je najkoristnejši list za našo vas in njeno mladino in potem si ustanovimo čim preje društvo kmetjskih fantov in deklet. To vam želi za piruhe

Miha iz Brc.

Kako je bilo na tečaju Svobodne kmetjske prosvete v Bratislavi.

Hotela sem vam že prej na kratko opisati tečaj Svobodne kmetjske prosvete za dekleta v Bratislavi, a prišla sem do pisanja šele za aprilsko številko „Grude“. Tečaja sem se udeležila sama in trajal je od 12. januarja do 15. febr.

Za te tečaje služi krasna graščina, bivša last madžarskega grofa Aponyja v Eberhartu, ki je 20 km iz Bratislave. To graščino so torej preuredili v zemljedelsko šolo, kjer se predvsem kmetjska dekleta urijo in izpopolnjujejo v gospodinjstvu. Lahko bi jo imenovali tudi višjo gospodinjstvo šolo.

Na kratko naj omenim, da so me kot Jugoslovanko povsod ljubeznivo sprejeli in mi šli v vseh ozirih na roko. S češkimi tovarišicami smo se objele in začelo se je izpraševanje na vse strani. Kako to, kako ono, orazmerih pri nas i. t. d. Večkrat smo zašle v zadrego, ker se nismo mogle takoj razumeti, vendar se je to kmalu izboljšalo, tako, da smo se potem prav dobro razumele, čeprav smo bile prav za prav iz vseh vetrov. Poleg Čehinj so bile tu: Slovakinje, ena Poljakinja in podkarpatska Rusinja ter jaz kot Jugoslovanka. Priti bi morala z mano še ena tovarišica, a vsled raznih zadržkov ni mogla odpotovati.

Vseh deklet nas je bilo 37, stanovale smo seveda v zavodu in imele smo tudi 27 predavateljev in predavateljic za različne predmete, kakor je videti že iz števila.

Zjutraj ob osmih smo se zbrale v učilnici in pouk je trajal do 12. ure, popoldan pa od 2 do 5 ure. Prve tri tedne so nam predavali predvsem državljanski nauk, zgodovino in uredbo češke države, dalje o ženskih dolžnostih in pravicah, ter njihovem vplivu na politično življenje v državi, na vzgojo mladine itd. Nadaljna dva tedna je bilo na vrsti šivanje in kuhanje in sicer smo imele dva oddelka, tako, da smo ene dopoldne kuhale, popoldne šivale, drugi teden pa obratno. Zadnji teden pa smo imeli zopet predavanja, pri katerih smo prav za prav ponavljali snov iz prejšnjih treh tednov. Predavatelji so nas tudi izpraševali in poskušali koliko smo si od vsega zapomnile. Imele smo tudi izborna predavateljico, ki nam je predavala o nalogah deklet v društvenem življenju, kako je treba organizirati razne ženske tečaje, kot krojni in kuharski tečaj, kar ima tam že skoro vsaka vas, dočim se pri nas otvori le tu pa tam kak krojni tečaj. Ta dva tečaja se vršita predvsem v zimskem času, poleti pa imajo dekleta tudi vrtarske tečaje, kjer se uče vzgajati zelenjavo, cvetlice in drugo, kako se ustvari in okraši lep vrt in tako dalje. Daleč smo še za Čehi v tem oziru, kar se tiče njihove organizacije, a truditi se moramo, da jih bomo dosegli, saj si lahko

predstavljate koliko koristnega bi se naša dekleta kot bodoče gospodinje na takih tečajih naučile in koliko spretnejše bi potem bile kot gospodinje. Prizadevajte si torej, da se naše tozadevne želje čim preje uresničijo, kar nam žele vse češke tovarišice.

Za zdravje je skrbel hišni zdravnik. Tudi za zabavo je bilo poskrbljeno, tako, da smo imele dvakrat kino v domači dvorani, enkrat na teden pa smo se peljale z avtom v gledališče v Bratislavo. Dalje smo napravili več ekskurzij v okolico in ob tej priliki smo si ogledali vzorno mlekarno v Bratislavi, zemljedelški in narodni muzej, kjer smo videli mnogo, mnogo lepega in podučnega. Premalo je prostora v „Grudi“, da bi vam vse to opisala.

Zadnjo nedeljo so dekleta priredile igro v domači gledališki dvorani, kamor so prišli vsi predavatelji, številni gostje iz Bratislave in slušatelji gospodarske šole, ki je istotam. Zadnji petek zvečer pa nas je zopet obiskal poljedelski minister Štefanek, ki nam je najprej v toplih besedah priporočal, da vršimo svoje naloge kot članice v društvih in kot bodoče gospodinje, ki naj skrbijo za red in srečo v svojih domovih, dalje nam je razlagal, da imajo ti tečaji tudi prelep namen zbližanja in spoznavanja deklet iz vseh slovanskih krajev. Zvečer pa nam je priredil nekak poslovilni večer in zabavo, da smo med godbo in plesom lažje pozabljali na slovo. Drugo jutro pa smo se odpeljali vsak proti svojemu domu, le jaz sem jo mahnila v Prago, da si jo ogledam. Tam sem se sestala z tov. Janharjem in Mlinarjem, ki sta istotako obiskovala fantovski tečaj Svobodne kmetijske prosvete v Pragi. Skupno smo si potem ogledali Prago in se potem polni prijetnih utisov vračali v naročje domovine, polni hvaležnosti bratom Čehom, ki so nam v tem kratkem času izkazali toliko požrtvovalne ljubeznivosti in obogatili naše obzorje mnogo, mnogo.

Kristina Gabrijelčič.

Na—Ko:

Najenostavnejši radio aparat.

Ugotovil sem, da se mnogi čitatelji „Grude“ zanimajo tudi za radio vsled česar sem se odločil, da vam opišem najenostavnejši, a kljub temu dober radio aparat posebno za podeželske kraje.

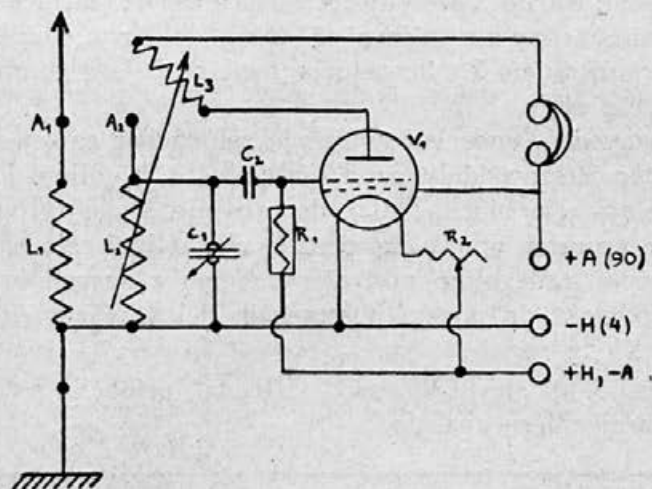
Strokovno imenujemo ta aparat, ki sem ga namenil opisati audion z povratno reakcijo na anteno. Graditelj takega aparata ne potrebuje nikakega strokovnega znanja. S tem aparatom se lahko sprejema po 20 postaj na slušalko z uporabo visoke ca 50 m dolge zračne antene. Navedeni aparat si lahko vsak sam zgradi, tako, da odpade draga anodna baterija na ta način, da uporabi namesto navadne radio žarnice, žarnico z dvema mrežicama. Ta žarnica potrebuje za gorenje 4 volte, za kar zadostuje navadna žepna baterija. Za anodo pa dve ali tri zaporedoma spojene žepne baterije.

Sestavni deli:

1. Vrtilni kondenzator 500 cm;
2. 3 gumbi;

3. trikrožna tuljava L 1, L 2, L 3;
4. kurilni upor 30 omov;
5. Bločni kondenzator s selitnim držalom;
6. selitni upor 2—3 megome;
7. podstavek za žarnico;
8. ena gumijasta plošča ali 5 mm suha debela deska;
9. 4 puše;
10. nekoliko lesnih vijakov in 4 m bakrene žice za spajanje;
11. ena žarnica Philips A 441;
12. 3—4 žepne suhe baterije in
13. 50 m dolga antena z dovodom in spoj zemlje.

Navedeni sestavni deli stanejo v trgovini približno Din 300.—; k tej ceni je prišteti še slušalko, ki se že lahko kupi za Din 70.— ali pa boljše.

Aparat se montira sledeče: Napravi si škatljo ki meri 25 cm dolžine, 12 cm višine in 15 cm notranje širine s pokrovom. V škatljo položi za 15 mm debelo uložno desko. Na sprednjo stran škatlje pritrži na vsaki strani po dve puši. Na levi strani služi ta za priklop denzator in končno kurilni upor. Na skrajni levi in desni strani pritrži na vsaki strani po dve puši. Na levi strani služi za priklop antene in zemlje, oni dve desni pa za slušalko. Na uložno desko, ki leži v škatlji, pritrži kakor ti prostor dopušča, bločni kondenzator s selitnim držalom, takoj za njim pa podstavek za žarnico: približno pred kurilnim uporom. S pritrditvijo vseh teh navedenih sestavnih delov lahko začneš z vezavo po šematični sliki. Ako bi

kdo ne razumel šeme, naj se obrne na „Gruda“, ki mu bo takoj poslala spojni načrt. (Opomba uredništva.)

Po končani vezavi aparata spelji dovodne žice iz aparata k baterijam (tri žice po en meter dolge izolirane), za kurjenje žarnice zveži daljši pol žepne baterije, ki leži postrani, to je minus pol na $-H$, krajši pol, ki stoji pri bateriji pokončno, to je plus pol na $+H$. Ostale tri žepne baterije, ki jih boš rabil za anodo zveži zaporedno tako, da vežeš daljši konec prve baterije, z krajšim druge, daljši druge zopet z krajšim tretje. Na ta način si sklenil tri žepne baterije zaporedoma in dobil dva konca, en pozitivni krajši pol in en negativni daljši. S to vezavo si povečal baterijo tako, da je baterija trikrat močnejša od ene baterije. Krajši pol te zložene baterije zveži z $+A$, daljši pol tiste pa lahko vežeš z $-H$, ali $+H$. S tem je aparat vključen in lahko poslušas. Postaje si poiščeš na sledeči način: Kurilni upor odpreš, žarnica zagori (žarnica ne sveti), na to zavrtiš trikrožno tuljavo na desno dokler v slušalki ne zavcvi. S premikanjem kondenzatorja, to je srednjega gumba poiščeš posamezne postaje.

Tu navedeni enocevni aparat je zelo dober za one kraje, ki so približno 50 km oddaljeni od Ljubljane. V Ljubljani je domača radio postaja zelo močna, tako, da prevpije druge evropske, zato se pa sliši program domžalske postaje v Ljubljani celo na zvočnik.

„Gruda“ radevoljno postreže vsakemu z nasveti in priporočili o kakovosti in o ceni posameznih delov. Pismu je priložiti znamko za odgovor.

V prihodnji številki Vam bo „Gruda“ priobčila sestavo dvocevnega prejemnega aparata.

Rešitev ugank, priobčenih v 3. števil. Grude.

Številko 66 postavimo na glavo in dobi številko 99, ki je za polovico večje. Mož je pogršno postavil vevice. Napisati bi bil moral takole: Deset prstov imam, na eni roki pet — in dvajset na rokah in nogah.

Pet in sedem kupov sena je tudi en kup sena.
 Šest jajc skuhamo istotako v štirih minutah.
 V Ljubljano gre samo mož.
 Vsi trije rabijo za pot iz Ljubljane v Novo mesto 15 ur.
 6 in 5 je 11.

Rešitev križanke.

Besede vodoravno: 1. Sinaj, 2. krava, 3. koran, 4. sluga, 5. deček, 6. žlica, 7. setev, 8. kreda, 9. logar, 10. Ciril, 11. Gruda, 12. sadje, 13. ploha; želja uredništva: **Naročite Grudo.**

Nekaj ugank so pravilno rešili sledeči naši čitalci:

Ciril Štular, Duplje; Kolšek Franjo, Celje; Silva Sok, Dol. Lendava; Košič, Maribor; Martin iz Toplice; Jakob Hržič, Vel. Nedelja; Janez Strelec, Prvenci; Šavli Ivan, Ljubljana; Avgust Žirovnik, Grajska vas; Fortunat Majdič, Ljubljana; Anton Šoštarčič, Pavlovci.

Prvi nam je poslal rešitev Ciril Štular, ki prejme naš dar.

Skromen mož. Kamnosek: Ali naj na spomeniku Vaše žene uklešem besede: „Na svidenje“?

Ovdoveli mož: Oh nikar gospod, rajši napravite: — „Počivaj na veke“.

V trgovini: — Meni se zdi ta Vaš meter, s katerim mi merite, nekam kratek.

— Za božjo voljo, ali ne vidite, da je zato debel kot hlod!

Pojasnilo: — Zakaj je Bog ustvaril krompir?

— Zato, da imajo tudi revni ljudje koga devati iz kože!

Obletnica: — Ali veš, da bo v 14 dneh 24 let, odkar sva se midva vzela, pravi žena možu. Potrebno bi bilo malo pomisliti na to slavnost — morebiti bi zaklali prašička?

— Bodi vendar pametna. Ali misliš, da je ubogi prašiček kriv, da sem jaz napravil tisto neumnost?

Točnost: Sodnik tatu: Zopet ste ukradli uro?

Tat: Kaj pa sem hotel gospod sodnik? Prejšnjo so mi odvzeli, brez ure pa vendar ne morem biti. Veste, pri meni je prva stvar točnost.

Štedljiva: Vaša žena je gotovo zelo štedljiva?

— Kaj se to vidi na njej?

— Na njej ne, pač pa na Vas.

Pred sodniki. Sodnik: Že petič stojiš tu pred menoj.

Obtoženec: To pač ni moja krivda.

Sodnik: Kako to?

Obtoženec: Gospod sodnik, saj mi vendar še nikdar niste rekli, naj sedem.

Varčna. — Nikakor ne morem moža odvaditi kajenja.

— Zakaj pa, gospa, saj vendar sama kadite?

— Ravno za to, če kadiva oba, stane preveč.

V vagonu: He, oče, tako vendar ne gre, kaj pa vendar mislite, zakaj pljujete na steno?

— Le berite, tu je razločno napisano: Ne pljuvajte na tla.

V šoli: Povej Jakec čemu služijo ušesa?

— Da kapa ne leze na oči in na nos.

Križanka.

1. zemlja
2. poslopje
3. letovišče v Sloveniji
4. prvi sin
5. napis na razpelo
6. naslov tvrdke za čevlje
7. umivalna potrebščina
8. utežna mera
9. žito
10. najmanjši del tvarine
11. oče prvega sina
12. živinska krma
13. mestno zabavišče
14. voda
15. od A do B ime našega umrlega pesnika preporodnika.

Listnica uredništva.

Ker je v prejšnjih letnikih „Grude“ pomotoma izostalo ime prevajalca pravljic: „Zlata kokoška“, „Ptička brez jezička“, „Pišček Malček“, „Neumni Urban“, „Trije prešički“, popravljamo danes našo pomoto z ugotovitvijo, da je navedene pravljice prevel iz angleščine Josip Jekl.

Kašlok, Braslovče in Plaskan Sv. Rupert: Vaše uganke in križanke priobčimo v sledečih številkah „Grude“.

Kliše za sliko „Narcisno polje na Golici“ nam je posodil urad za tujski promet „Putnik“ v Ljubljani.

Sliko našega akademičnega slikarja Maksima Gasparija „Sekanje pirhov“, ki smo jo prinesli na tretji strani, nam je posodila Jugoslovenska Matica, ki ima v zalogi lepe velikonočne razglednice s slikami iz našega kmetijskega življenja. Te razglednice toplo priporočamo našim naročnikom v nakup, ker so gotovo lepše kot one navadne, iz tujine importirane.

Rahitis pri živini in njega zdravljenje z vit. D. Najvažnejši vitamin D se nahaja samo v trskinem olju. Zelo malo se ga nahaja tudi v jajčnem rumenjaku. Trska (polenovka) je namreč riba, ki se preživlja od malih morskih živalic, ki se hranijo z morskimi algami. Alge so morske rastline, ki uspevajo pred vsem samo na onih mestih morskega dna, kamor prodirajo ultravijoletni solnčni žarki, ki so edini izvor vitamina D. Ta vitamin tedaj nastane najprvo v morskih algah, ki jih uživajo morske živalice, ki služijo za hrano trski. Od trske na ta način sprejeti vitamin se nabira v njenih jetrih. Iz trskinih jeter se dobiva olje, ki vsebuje oba najvažnejša vitamina A in D, poleg tega pa tudi male količine joda in broma, kar njegovo vrednost za zdravilne svrhe še povečuje.

Vitamin D je ono sredstvo, s katerim je mogoče zdraviti zahrbtno bolezen rahitis in samo z njim se more obvarovati živina od te bolezni in njenih težkih posledic.

Zapomniti pa si je treba, da nima vsako ribje olje, ki ga je veliko vrst, vitaminov, posebno pa ne vitamina D, temveč samo zgoraj navedeno trskino olje. Značilno je, da tudi vsako trskino olje nima enako veliko vitaminov A in D. Te vitamine ima samo ono olje, ki se dobiva naravnim potom in ne potom ekstrakcije.

Že oddavna se je pridavalo v slučaju nepravilnega razvoja kosti krmilom fosforno apno. Pokazalo pa se je, da fosforovo apno ne zadostuje, ker žival mnogokrat ne more pretvoriti fosforovega apna, temveč se to zopet izloči z blatom iz telesa. Kako in koliko se pretvori fosforovega apna, to zavisi samo od vitamina D, pa se lahko z gotovostjo trdi, da je polaganje fosforovega apna v tej ali oni obliki sploh nepotrebno, ako se pridaje hrani dovolj vitamina D v olju. Z ozirom na to, so dodatki hrani v obliki raznih preparatov, ki se od strani prodajalcev, da celo od raznih strokovnjakov toliko hvalijo, brez vsakega pomena, da celo ribja moka in posebno ribje kosti so z ozirom na visoko ceno brez pomena, ker one snovi, ki se nahajajo v njih, se nahajajo v dovoljni meri tudi v večini navadnih krmil, ki pa so daleko cenejša. Ribja moka in pa ribje kosti imajo pomen samo v onih krajih, kjer se izdelujejo in kjer primanjkuje navadnih krmil, posebno žita. V raznih praških in toliko hvaljenih preparatih pa vitamina D ni in so tedaj brez vsakega pomena za živinorejo. To je dejstvo, preko katerega se ne more!

Na kakšen način spravimo tedaj antirahitični vitamin D v krmila? Ker se ta vitamin nahaja samo v trskinem olju, je najpripravnješe, da se to olje primeša v gotovi količini, za kar obstoje že praktična in preizkušena navodila, navadni hrani, ki se polaga živini. To olje je zelo lahko prebavljivo in je z ozirom na to od velikanske važnosti na tok prebave same. Povdarja se ponovno, da se sme rabiti za to samo posebno izbrano ribje olje, ki se, predno pride v promet, natančno preišče na dovoljno količino vitaminov A in D. Pri nas se dobi te vrste olje pod imenom „Težakovo olje za živino“, ki je v teku zadnjih dveh let preizkušeno in priznано od več učnih zavodov in tudi od naše veterinarske fakultete v Zagrebu.

Poravnajte naročnino!

Rahitis pri živini in njega zdravljenje z vitaminom D.

Rahitis — angleška bolezen — je ena izmed zelo pogostih in zelo nevarnih bolezni pri vseh vrstah domače živine, za katero ima velikokrat tako težke posledice, da mnogo živine od nje tudi pogine.

Rahitis se začne navadno že v prvi mladosti in je znak bolezni v tem, da se mladiči nenavadno počasi razvijajo in zaostanejo, tako da postane telo popolnoma uvenelo: nastopa vedno večje pomanjkanje teka, živali nočejo žreti, ali pa samo zelo nerade in prav malo, pri tem pa nastopa driska v precej močni meri. Živali vohljajo in obiluzujejo razne predmete, do katerih pridejo, često pokašljujejo, dobe razne izpuščaje po koži, navadno pa jih mučijo tudi krčji. Najbolj pa se pokaže rahitis, s tem, da ima dotična žival mehke kosti, ne more hoditi, postane kruljeva. Pokažejo se oteklina na kosteh, oteklina reber in zglobov ter vrtine prsnih kosti. Pri perutnini pa so znaki te bolezni ti, da samice malo nesejo, jajca pa so slaba in lahka ter imajo zelo slabo lupino. Na rahitisu obolela perutnina ima otečene noge, ki so obdane z apneno krusto. Rahitične živali so zelo podvržene raznim drugim boleznim in tem navadno hitro podležejo, ker jih radi slabega ustroja ne morejo preboleti. Zelo rada nastopa pri takih živalih jetika, ki jih hitro pokosi. Ker nastopa s to boleznijo skoraj vselej vnetje zglobov, se te živali zelo težko vzdigujejo, težko stoje, se vlečejo po zemlji, ker morejo hoditi le z veliko težavo, se opotekajo in drhte na nogah. V večini slučajev, ako se živali temeljito ne zdravijo, vsled te bolezni zgodaj poginejo.

Nastane sedaj vprašanje, na kakšen način in s katerimi sredstvi naj se pomaga živini, da ozdravi od angleške bolezni, oziroma kaj je treba živini dati, da se te bolezni vnaprej obvaruje. Potrebno je pravilno hranjenje s takšnimi krmili, ki vsebujejo dovolj vitaminov in pred vsem najvažnejši vitamin D.

Vitamini so posebne, dušik vsebujoče in za življenje ter pravilen razvoj telesa neobhodno potrebne snovi. Vitamini se nahajajo v rastlinstvu in v živalstvu, ne morejo pa se prištevati niti beljakovinam, niti maščobam, pa tudi ne ogljikovo-vodičnim spojinam. Kolikor je o vitaminih do sedaj znano, se delijo v štiri vrste in sicer: vitamin A, vitamin B, vitamin C in vitamin D. Ako se uživa stalno hrana, v kateri manjka vitamin B, tedaj nastopa „Beri-Beri“ bolezen, ako manjka vitamin C, pojavlja se „Skorbut“. Kemična sestavina teh dveh vitaminov je še popolnoma neznana, ve se samo toliko, da se ta dva vitamina nahajata pred vsem v sveži krmil in v sadju, da sta v vodi topljiva in da se pri sušenju in kuhanju dotične hrane v veliki meri uničita.

Veliko važnejša od vitaminov B in C sta vitamina A in D. Vitamin A, ki se imenuje tudi rast pospešujoči vitamin, se nahaja v mleku in v ene vrste ribjem olju in v nekaterih vrstah drugih živalskih maščob. Vitamin D, imenovan tudi antirahitični vitamin, pa se nahaja predvsem samo v ribjem olju, ki se dobiva od jeter trske (polenovke). Vsa druga vrelo so za ta vitamin D praktično brez pomena. Pa tudi za vitamin A je to olje praktično glavno vrelo. On se sicer nahaja tudi v neposnetem mleku, toda po raziskavanjih prof. Wendi-a na helsingforski univerzi, vsebuje dobro trskino olje 200- do 300-krat toliko vitamina, kakor sveže maslo. Samo to dejstvo govori več kot dovolj, kakšne velikanske važnosti je vitamin A za prehrano in okrepljenje mlade slabotne živine.

Radio, gramofone, pisalne stroje
najcenejše in najboljše

FRANC BAR, LJUBLJANA

Telefon 2407.

Mestni trg 5.

Telefon 2407.

Na prodaj posestva in hiše.

Pritlična hiša, 2 parketirani sobi, kleti, kuhinja, travnika ca. 1 oral v mestu na Doleniskem, Din 45.000.—.

Pritlična, prenovljena hiša tik postaje industrijskega kraja z njivo ca. 2000 m², za Din 50.000.—.

Novozidana, visokopritlična hiša, 1 uro od Ljubljane, 4 sobe, 2 kuhinji, vrt, Din 70.000.—.

Pol lesena, pol zidana hiša, 2 sobi, kuhinja, hlev, gospodarska poslopja, njive, travniki, gozd, vsega 3 orale, Gorenjsko, Din 35.000.—.

Hiša z 2 sobami, kuhinjo, pritliklinami, s hlevom za 6 glav živine, kozolec, skedenj, njiv za 30 mernikov posevte, 3 parcele gozda, nekaj travnika, za Din 45.000.— pri Litiji.

Vse nadaljne informacije dobite p i u ravi „Grude“, Miklošičeva cesta 4.

Dobro kupite

nogavice, rokavice, kravate, srajce, nahrbtnike, naramnice, dežnike, palice, čipke, svilnate trakove, gumbe, nože, škarje, voščeno platno (Wachstuch), potrebščine za šivilje, krojače, čevljarje, tapetnike le pri!

JOSIP PETELINC, LJUBLJANA

Nizke cene!

blizu Prešernovega spomenika (ob vodi).

Modni kamgarni

Sportni ševijoti
za fine obleke.

Velika izbira,
ugodne cene.

R. MIKLAUC "Pri Skofu"
Ljubljana.

J. BLASNIKA NASL.

UNIVERZITETNA TISKARNA

LITOGRAFIJA OFFSETTISK KARTONAŽA

ZALOŽNIŠTVO VELIKE PRATIKE

VREČICE ZA SEMENA

NAJSTAREJŠI GRAFIČNI ZAVOD JUGOSLAVIJE
IZVRŠUJE VSE TISKOVINE NAJCENEJE IN NAJBOLJ SOLIDNO

USTANOVLJENA LETA 1828

Denar naložite

najbolje in najvarneje pri domačem zavodu

KMETSKI HRANILNI IN POSOJILNI DOM V LJUBLJANI

reg. zadr. z neom. zav.

TAVČARJEVA (SODNA) UL. 1.

Telefon št. 2847. — Rač. pošt. hran. št. 14.257. — Brzjavi: „Kmetški dom“.

Vloge na knjižice in tekoči račun obrestuje po 6 $\frac{1}{2}$ %, pri tromesečni odpovedi po 7 $\frac{1}{2}$ %, brez odbitka davka na rente.

Stanje vlog:
Din 30.000.000.-.

Rezervni zaklad:
nad Din 500.000.-.

Jamstvo za vloge presega večkratno vrednost vlog. Strankam nudi brezplačne poštne položnice za nalaganje denarja. — Vložne knjižice drugih zavodov sprejema kot gotovino brez prekinjenja obrestovanja.

Posojila daje na poroštvo, na vknjižbo in na zastavo premičnin in vrednostnih papirjev in v tekočem računu pod najugodnejšimi pogoji.

Blagajniške ure: Ob delavnikih od 8—12 $\frac{1}{2}$, in od 3—4 $\frac{1}{2}$, le ob sobotah in dnevih pred prazničnimi dnevi — 12 $\frac{1}{2}$ ure.

